

СТАНОВИЩЕ

Върху дисертация : „Терапевтични техники и технологии за психологическо въздействие чрез кукла върху деца с медицински, емоционални, образователни, умствени и рехабилитационни проблеми” с автор МИХАЕЛА ТЮЛЕВА

Автор на становището проф.д. н. Виолета Райнова

Повече от десетилетие Михаела Тюлева съчетава активните си изяви в театър „Ариел” , профилиран и адресиран предимно към детската публика, с работа в една нова и недостатъчно развита област – куклената терапия върху деца с проблеми. Магистърската специализация на Тюлева е също в тази област, разширяваща и обогатяваща образователното поле на куклените специалности. Присъствието на Тюлева в педагогическата общност на куклената катедра е свързано с дейността ѝ като асистент първо на проф. Жени Пашова, а после и досега е в помощ на проф. Румен Рачев, ръководещ магистърската програма, която и тя е завършила успешно.

Споменавам тези факти, защото те красноречиво говорят не само за сериозна предварителна подготовка, както в образователен, така и в педагогичен план. Но и защото могат и трябва да се осмислят като предварителна базисна предпоставка и лична мотивация за предложената докторска дисертация „Терапевтични техники и технологии за психологическо въздействие чрез кукла върху деца с медицински, емоционални, образователни, умствени и рехабилитационни проблеми”.

Преди всичко и на първо място искам да обърна внимание върху особеното излъчване от целия текст, предизвикващ усещане за РАЗЛИЧНОСТ, която всъщност е аномалия в нашето свръхпрагматично и шеметно движещо се време.

Особено важният според мен, но скрит на пръв поглед, ъгъл на гледната точка, която пронизва целия текст на Тюлева, е нейната чисто ЧОВЕШКА ПОЗИЦИЯ. Ще добавя веднага, че тя се позиционира спрямо тема и проблеми, колкото важни и значими, толкова болезнени и неразрешени в нашата родна реалност. В този смисъл предметът, обектът, целите и задачите на изследването изискват и налагат преди всичко завръщане към изгубената човечност. А после и паралелно с това цялостно обсъждане в

професионален план с акцент върху практическата приложимост на куклотерапията и коефициента на нейната ефективност във взаимодействието между терапевта и пациента-дете с проблеми.

Отново ще повторя, силно съм респектирана от това изискване и последователно преследване и постигане на духа, на усещането за посветеност, което се откроява и формулира още в първите редове на текста, въвеждащи в понятието куклотерапия и ролята на кукления артист в това ново професионално направление.

Тюлева изисква от артиста-терапевт да може да намери път дори към най-заблудения, да има сили да забрави себе си, да се потопи в света на Другия, да не съди, да не командва, да не пресираща, да остави детето и неговата интуиция да работят. /10 с./ Това са базисни постановки, които сериозно и достатъчно мотивирано се осмислят в разгръщането на изследването. Но преди всичко е човешката загриженост и тревожност, предизвикани от съдбата на детето като безценен капитал за съществуването на любезното ни отечество. Тук е мястото веднага да добавя, че Тюлева има достатъчно подробна и ясна представа за ситуирането и състоянието на куклотерапията у нас. Тя не се бои да бъде критична в оценките си. Но особен интерес предизвикват нейните идеи и конкретни предложения, целящи не само по-голямо разпространение на тази иновативна по своята същност терапия. Но преди всичко повишаването на нейното качество и възможности.

На второ място, искам да обърна специално внимание на това, че докторската дисертация не е само и просто един самостоятелен, чисто личен избор и резултат. Защото тя е паралелно, съпътстващо начинание, свързано с откриването на нова магистърска програма – „Образователен и терапевтичен театър”, в обучението на която Тюлева асистира на професор Румен Рачев. В този смисъл се откроява пряката и обратна връзка на взаимодействието между личната и общата, колективна, иновативна и перспективна инициатива, отличаваща работата на катедрата, ръководена от професор Боню Лунгов.

Следващият значим приоритет на дисертацията, според мен, е свързан с проблема за мястото. Защото кой, ако не специалистът-кукленик, е най-способен, следвайки играта на детето, да открие онова място, където се срещат неговият разум, сърце и душа. Справедливо Тюлева е разтревожена от липсата на единен център, който да наблюдава и

информира, да координира и анализира необходимостта, състоянието и перспективите на развитие не само на куклотерапията, но и другите форми на арттерапия. У мен възниква питане дали Факултетът по Сценични изкуства не е мястото, способно да поеме и поддържа тези важни отговорности, свързани с духовното и телесно здраве на нашето общество и отделния човек.

Колкото и невероятно парадоксално да звучи, но куклите, които се оказват сред най-ценните игрови средства, в същото време са най-малко разбирани и осмисляни в практиката. И Тюлева забелязва и акцентира върху този парадокс. В нейното описание на прекрасно оборудваната детска стая за игра в софийска болница, потресаващо и изумяващо е, че тя - тази така необходима стая, е заключена и се отваря само за няколко минути през деня.

За първи път у нас в дисертацията на Михаела Тюлева се налага подход към куклотерапията като междудисциплинарна практика с приоритет към взаимодействието и симбиозата на психотерапевтичните методи и художественото творчество с различни видове кукли. Именно тази основополагаща позиция определя необходимостта и значимостта на голяма част от изследването, посветена на психологията и свързаните с нея терапевтични направления и посоките, пряко или косвено отнасящи се до сферата на арттерапията. Ще добавя, че тяхната познавателна и образователна същност съвсем не е самоцелна и не се възприема изолирано. Защото са представени през призмата на включването, реално или възможно, на играещата кукла в качеството и на базисен инструмент в терапията на проблемни деца.

Докторската дисертация на Михаела Тюлева впечатлява с богатия, много важен и полезен ЕМПИРИЧЕН МАТЕРИАЛ, представен, анализиран и коментиран в отделна част и продължен в приложенията. Така читателят получава реална представа за техниките и технологиите, за разнообразието от подходи и методи в практиката на куклотерапията, както и за характера и условията на провеждане на индивидуалните и груповите терапевтични сеанси и сесии в тяхната процесуалност. В дисертацията определено силно впечатлява и се откроява нейната ПРИЛОЖНА насоченост и значимост в практически и научно-изследователски смисъл.

В тази връзка е и моята убеденост в необходимостта представеният за оценка докторски текст да бъде отпечатан, за да може да бъде свободно използван като базов учебник в магистърската програма, в която Тюлева е ангажирана като педагог. А и за да бъде полезен на практикуващите куклотерапия, на които не им достигат знания и умения.

Имам предвид, че предложеният от М. Тюлева текст е отворен за обогатяване, задълбочаване и надграждане, както в хоризонтален, така и във вертикален план. Според мен това се отнася преди всичко за нейната емпирична част и по-конкретно до по-задълбоченото осмисляне и интерпретиране на работните примери и коментирането на приложенията. Нямам намерение да предлагам директивни препоръки и указания, защото Тюлева сама трябва да вземе решение, какво иска и може да добави.

Тази препоръка в никакъв смисъл не накърнява изцяло положителното ми становище относно значимостта, необходимостта от докторската разработка. Защото е заредена с перспективна енергия както по отношение на образователната специализация в сферата на куклотерапията, така и за нейното високо професионално, креативно и ефективно прилагане в практиката. Представеният текст напълно отговаря на условията и изискванията за докторска дисертация и дава категорични основания да бъде присъдена на Михаела Тюлева образователната и научна степен ДОКТОР.

Гласувам с ДА.

София, 25.01. 2018 г.

Подпис:

/проф д.н.Виолета Райнова/